

Seminaarijulkaisu

The Second Workshop on Demographic and Cultural Specificity and Integration of Migrants; March 21–23, 2002, Helsinki, Finland. Solicited Papers. Working Papers E 16/2003. The Family Federation of Finland/Väestöliitto, Helsinki 2003, 140 p. ISBN 952-9605-96-X.

Väestöliiton Väestöntutkimuslaitos kuului vuosina 1999–2002 EU:n komission rahoittamaan 13 maan yhteistyöorganisaatioon NIEPS:iin (*Network for Integrated European Population Studies*). Yhteistyössä kartoitettiin kolmea teema-alueita: muuttoliikettä, ikääntymistä ja perheen muodostamista. Yhteistyön tavoitteena oli myös luoda uusia tutkimusteemoja jatkotyöskentelyä varten. Vuodesta 2003 lähtien jäsenmaat ovatkin aloittaneet laajan DIALOG-tutkimushankkeen, jossa selvitetään NIEPS-yhteistyössä esiin tulleita tutkimusteemoja.

NIEPS-konferensseja pidettiin kaksi vuodessa. Keskustelun aktivoimiseksi osallistujamäärät rajoitettiin yleensä 40:ään. Sekä esitelmien että keskustelujen tason osalta tavoitteet saavutettiin erinomaisesti.

Helsingissä maaliskuussa 2002 pidetyn Väestöliiton Väestöpoliittisen seminaarin esitelmistä koostuu julkaisu *"The Second Workshop on Demographic and Cultural Specificity and Integration of Migrants"*. Tapaamisen teemana olivat integroitumiseen ja muuttoliikkeeseen liittyvät kulttuuriset erityispiirteet. Tilaisuuteen oli kutsuttu neljä pääalustajaa ja heille kullekin henkilökohtaiset diskussantit.

Professori *Michel Poulain* (Université Catholique de Louvain, Belgia) ja tohtori *Anne Herm Viron* tilastokeskuksesta tarkastelivat tilastoaineistojen perusteella nykyisissä EU-maissa (EU₁₅-alue) tapahtuneen muuton suuntautumista ja rakennetta (*"An overview and comparison of the state of migration in EU countries: what the data reveal?"*). Tekijät tarkastelivat myös ansiokkaasti eri maiden muuttoliiketilastotietojen rakennetta ja luotettavuutta. Tässä suhteessa meidän suomalaisten ei tarvitse olla huolissamme, sillä tilastomme kestävät tiukankin vertailun. Artikkelin yhteenvetoon tekijät olivat listanneet 22 kohtaa, jotka hyvin toivat esille EU-maiden siirtolaisuuden erityispiirteet. Kirjoittajat osoittivat selvästi, miten jäsenmaat ovat erilaisten muuttopaineiden ja -prosessien kohteena sijainnistaan ja muuttohistoriansa riippuen.

Professori *Youssef Courbage* (Institut National D'Etudes Demo-

graphiques, INED, Ranska) tarkasteli esitelmässään pohjoisesta Afrikasta muuttaneiden muutttoa ja kulttuurista sopeutumista (*"Immigration and Integration of Migrants from the Maghreb in some European countries – challenges for future research"*). Maghreb-alueelta on Eurooppaan muuttanut jo useita miljoonia siirtolaisia. Prof. Courbage keskittyi lähinnä Ranskaan, Belgiaan ja Norjaan suuntautuneeseen muuttoon. Afrikassa siirtolaisten lähtöalueella syntyvyys on huomattavan korkea. Hän totesi, että maahanmuuttajien hedelmällisyys laskee nopeasti uudessa asuinmaassa. Toisaalta hedelmällisyys säilyy kuitenkin eurooppalaisittain korkeana. Edelliseen liittyen ranskalaisen onkin paljolti kiittäminen nykyisestä *baby boom*istaan maassa asuvia afrikkalaisia siirtolaisia. Courbage otti voimakkaasti kantaa myös maahanmuuttajien tiettyihin kulttuurisiin erityispiirteisiin. Esimerkiksi sukupuolten väliseen epätasa-arvoon ja sukuelinten silpomiseen hänellä oli yksiselitteisen kielteinen kanta. Courbagen mielestä siirtolaisten kotoutumista edistäisi se, jos yhä useampi maahanmuuttajajuuri pääsisi jatkokoulutukseen. Näin siirtolaisille syntyisi aikaa myöten oma keskiluokka, joka omalta osaltaan edesauttaisi tulijoiden integroitumista. Edellisen kääntökohtana kirjoittaja toteaa, että maahanmuuttajien alhainen lähtökoulutus voi olla syrjäytymistä edistävä tekijä. Tilannetta ei paranna ollenkaan se, että lähtijöiksi valikoituu selvästi heikoimmin koulutettu väestönosa: noin 80 % Algeriasta Ranskaan tulleista miehistä on luku- ja kirjoitustaidottomia, kun vastaava suh-

deluku Algeriassa asuvien miesten keskuudessa on 42 %.

Johtaja **Jonas Widgren** (International Centre for Migration Policy, ICMPD, Itävalta) tarkasteli esitelmässään Euroopan itälaajentamisen vaikutuksia nykyisten jäsenmaiden muuttoliikkeeseen (*“Future immigration to the EU in the context of eastern enlargement and Mediterranean cooperation”*). Widgren aloitti integraatio-tarkastelunsa mielenkiintoisella viittauksella: hän otti erityistarkasteluun Suomesta Ruotsiin tapahtuneen muuton, jonka seurauksena Ruotsissa oleva suomalaisvähemmistö kasvoi huomattavasti 1960- ja 1970-luvuilla. Widgren totesi, että suomalaisten integroituminen Ruotsiin on tapahtunut sangen heikosti. Yhtenä syynä hän näki sen, että ruotsin-suomalaiset olivat itse kovin haluttomia ”tulemaan” Ruotsin suurimmaksi vähemmistöksi: monella oli paluu mielessä. Toisaalta suomalaiset olivat keskittyneet muutamille alueille, joilla selvisi mainiosti suomen kielellä. Toki Widgren tunnusti, etteivät itse ruotsalaisetkaan olleet turhan aktiivisia vähemmistöpolitiikkansa toteuttamisessa. Kaiken kaikkiaan Widgren näki Euroopan yhä tiukempana

osana globaalia taloutta ja siihen liittyvää väestön liikkumista. Siirtolaisuudesta on tulossa yhä enustamattomampaa. Widgren tuntee hyvin Euroopan unionin jäsenvaltioiden ikääntymisproblematiikan, eikä hän näe pessimismissään valoa edes muuttoliikkeen kautta: *“Without at least a five or ten doubling of present intake levels, Europe will slowly but surely succumb into an archaic non-productive elderly landscape”*.

Viimeinen esiintyjä tuli naapurimaastamme Virosta. Vastaitseenäistyneen maan optimismi heijastui johtaja **Raivo Vetikin** (Institute of International and Social Studies, Tallinn Pedagogical University) mielenkiintoisessa esitelmässä. (*“National Integration in Estonia in the Context of the Ongoing EU Accession”*). Hän esitteli lyhyesti Virossa asuvan väestön etnistä rakennetta, jossa edelleen voimakkaasti heijastuu Neuvostoliiton aikainen yhteiskuntapolitiikka. Niinpä vuonna 2000 Viron väestöstä 2/3 laskettiin virolaisiksi ja loput ei-virolaisiksi (non-Estonians). Viro aloitti 1990-luvulla voimakkaan integraatio-ohjelman, jonka sisältö ja tavoitteet herättivät konferenssissa laajaa keskustelua. Virossa ei juuri monikulttuu-

risuuden autuudesta keskustella. Integraatio siellä tarkoittaa paljolti virolaisen (siis etnisten virolaisten määrittämän) valtio- ja yhteiskuntakäsityksen hyväksymistä: *“One of the main purposes of the integration of Estonian society is to build up a common political identity for all people leaving in Estonia. This is the core part of the whole integration programme, which implies efforts not only from non-Estonians but also, and in some sense even foremost, from the Estonians. It appears that the ethnic conceptualization of statehood is still very close to the Estonian mentality”*. Koko integraatio-ohjelman yhtenä kulmakivenä on myös se, että Viron valtion tehtävänä on säilyttää virolaista kulttuuriperintöä: *“Estonian society is multicultural and due to that state has to create conditions for the cultural development of ethnic minorities, but in the sense of a common cultural space, Estonia is and will remain Estonian”*. Puhuja itsekin oletti, että aikaa myöten etninen monimuotoisuus tulee Viron poliittiselle agendalle. Useat kuuntelijat toivoivat tämän tapahtuvan mahdollisimman pian.

Ismo Söderling